

מטעמי תורת זילים

פרשת בראשית – מצות פריה ורביה

לאחר שברא הקב"ה את אדם וחוה הוא ציוה אותם שיפרו וירבו בארץ שנאמר "ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם: ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ" (בראשית א, כו – כח). אחרי המבול ה' שב וציווה גם את נח ובניו לפרות ולרבות שנאמר "ויברך אלקים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית ט, א) (הרמ"ד וואלי על ספר בראשית פרק ט' ד"ה יכי בצלם אלקים עשה את האדם), וזה על מנת שלא יחשוב נח בטעות שכיוון שנשחת כל בשר על הארץ התבטלה מצוה זו (מצודת דודי על טעמי המצוות להרדב"ז מצוה קכב ד"ה לפרות ולרבות).

ויש להבין, מהי החשיבות הגדולה של קיום מצות 'פריה ורביה' אשר הוקדמה לכל המצוות שישראל הצטוו עליהם בתורה הקדושה?

ריבוי בני האדם ויישובם מביא לסילוק המזיקים מן העולם

מתחילת הבריאה קודם שהתיישב העולם בבני האדם, שלטו המזיקים בארץ והתמלאה הארץ מהם. לכן ה' יתברך ציוה את בני האדם לפרות ולרבות שנאמר "לא תהו בראת לשתך יצרה" (ישעיה מה, יח) כדי לבטל את כוח "תהו" מן הארץ שהוא שורש הרע (נור הקדושי לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה לד, כא) להעביר ממשלת זדון מן הארץ על ידי מילוי פני תבל ביישוב בני אדם, שכל מקום שהוא שמים וחורב יש למזיקים החיצונים אחיזה בו (נור הקדושי לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה לד, כא מהוזהר) והם שוכנים שם שנאמר "נשאר נעיר שמה ושמה יפת לער" (ישעיה כד, יב) (נור הקדושי על בראשית רבה יט, ג ד"ה ארץ לא עבר בה איש) כלומר על ידי שהבתים שואין מאין יושב אז יוכתו השערים על ידי המזיקין (רש"י ישעיה כד, יב). אמנם במקום יישוב בני האדם מזיקים אלו אינם מתקיימים (נור הקדושי על בראשית רבה לד, כא מהוזהר). וזה הטעם שהקב"ה ציוה "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה" (בראשית א, כו – כח) אף שלא היה להם ממי לכבושה שהרי כל בני העולם היו בני אדם הראשון לבדם, אלא שכוונתו לצוות שתימלא הארץ בזרעם ואז היא תיכבש מידי המזיקים החיצונים אשר יגורשו ממנה (נור הקדושי על בראשית רבה יט, ג ד"ה ארץ לא עבר בה איש).

לכן בתחילת הבריאה הקב"ה העביר את אדם הראשון בהליכה על פני הארץ והראה לו היכן בית נטע והיכן בית זרע (ראה בראשית רבה יט, ג, כדי להחזיק בארץ בעד זרעו בכל מקום הראוי ליישוב לבל יהיה למזיקים החיצונים טענת חזקה בארץ טרם התיישבה בבני אדם. על ידי הליכה זו נהיתה הארץ נוחה להיכבש לבניו של אדם הראשון. וכל אותם מקומות שלא גזר בהם האדם הראשון ליישוב הם אותם מקומות שבהם חלק הרע מתגבר יותר כפי שורשו ונחיתו למעלה. כך שמקום שמוכן יותר לטוב נגזר עליו שיתיישב, וכל מקום המוכן יותר לרע כמו במדבר ששם מותגבר יותר תוקף המזיקים החיצונים שהם משורש הרע, הוא מקום המוכן דווקא להם ולא מתקיימים שם בני אדם. ובזה שיבח הנביא את חסדי ה' ביציאת מצרים כאשר נתן לישראל קיום והעמדה במדבר שהיא "אֶרֶץ צִיָּה וְצִלְמוֹת" שורש הרע ומקור המוות שנאמר "הפוליד אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא עבר פה איש ולא ישב אדם שם" (ירמיה ב, ו) (נור הקדושי על בראשית רבה יט, ג ד"ה ארץ לא עבר בה איש) "ולא ישב אדם שם" – הוא אדם הראשון שלא היה שם בתחילת הבריאה (בראשית רבה יט, ג).

וכדי שתתיישב כל הארץ עשה הקב"ה שיהיה חן מקום על יושביו וכל אחד מתיישב במקום שורשו כפי שנרמז בפסוק "אתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" (בראשית ט, ז), כאשר "שרצו" הוא גם מלשון 'רצון' לפי שנתן חן לארץ בעיני בני האדם להתיישב בכולה (נור הקדושי על בראשית רבה לד, כא). ומשום שחסרון ורעב בא לעולם על ידי הרשעים המשליטים בעולם את שורש הרע הגורם תהו ושמוון בעולם, לפיכך כאשר יש שנות רעב בארץ צריך האדם לראות עצמו כאילו הוא גלמוד ללא אשתו ולהימנע אז מלהעמיד תולדות באותו הזמן שבו שולט שורש הרע, כי התולדות שיעמיד אז יהיו משורש הרע (נור הקדושי על בראשית רבה לא, ז ד"ה כתיב בחסד) והבנים שיוליד אז יהיו לא מהוגנים ועלולים יותר לחטוא. ועוד שלא נכון שהקב"ה יהיה עוסק אז בחורבן העולם ואילו האדם יביא ילדים ויבנה בנין של שורש הרע בימי הרעה להוליד בנים שאינם הגונים (נור הקדושי על בראשית רבה לא, ז ד"ה נאסר לו).

וזה הטעם שנסמכו הברכות "ויברך פרי בטןך ופרי אדמתך" (דברים ז, יג), כי הברכה "ויברך פרי בטןך" כלומר שיהיו בניך בלא חטא, יהיה כאשר "ויפרי אדמתך" יתברך ויהיה השלוב בקרב הארץ שאז הם ימי הטוב ואין שליטת הרע בעולם. וזה גם כוונת הפסוק "לא ייגעו לריק ולא ילדו לכהן" (ישעיה סה, כג) שזה תלוי בזה, כי אם ייגעו לריק באדמה בשנת רעבון אז גם יילדו ילדים לבהלה ולחטא. אמנם אם האדם לא קים עדיין מצות פריה ורביה, אז גם בשנת רעבון מותר לו לפרות ולרבות ואין לו להתייחס להיותו מביא בנים שאינם מהוגנים. וזה נלמד מחזקיה המלך שראה ברוח הקודש כי הוא עתיד להביא בנים לא טובים ונמנע בשל כך מלפרות ולרבות, ועל כך אמר לו ישעיה הנביא שהוא ייענש במיתה בידי שמים משום שמתערב בחשבונות שמים. ועל אף שכונת חזקיה המלך היתה נכונה שלא להעמיד בנים לא טובים, הרי שטעם זה לא קיים במקום בו לא קיימו עדיין מצות פריה ורביה (נור הקדושי על בראשית רבה לא, ז ד"ה נאסר לו).

על ידי מצות פריה ורביה מביאים נשמות מ'אוצר הנשמות' לעולם הזה

מצות פריה ורביה עיקרית מאוד בבריאה לכן הוקדמה בתורה לכל המצוות כפי שנאמר "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה" (בראשית א, כו – כח) (חסד לאברהם מעין ב נהר סד ד"ה יהיות המצוה העקרית) והיא המצוה הראשונה שהצטווה עליה אדם הראשון, ונרמזה גם בשני הפסוקים אשר נחשבים בתורה לספר בפני עצמו "וינהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ונפצו ארבע ונגסו משנאיד מפניך: ויבחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל" (במדבר י, לה – לו). ובזה שנרמזה רק מצוה זו בפסוקים אלו נמצא שנעשה למצות פריה ורביה ספר בפני עצמו בתורה (וכלי יקר במדבר י, לה ד"ה ויהי בנסוע הארון). בסיבת מצוה זו מתקיימות על ידי ישראל כל המצוות בעולם, כי התורה ניתנה לבני אדם ולא למלאכים וצריך האדם להשאיר אחריו מי שיקיימה ויכיר שיש בורא משגיח וכל יכול, ולא ימחה מישראל דבר זה (שליה הקדושי תורה שבכתב פרשת בראשית ד"ה יטעם מצוה זו). לכן ניתן ביד האדם היכולת לפרות ולרבות והוא מחויב לרדוף אחרי זה (ישעיה הגלגולים להארי"י ז"ל הקדמה יא ד"ה וגם הסתפקות).

חייב אדם להוליד לפחות בן אחד ובת אחת על מנת לקיים את מצות פריה ורבייה (בראשית א, כח) (ראה בשו"ע אבן העזר סימן א הלכה ה). לכן הצטוו בלשון "פְּרוּ וּרְבוּ" (בראשית א, כח), "פְּרוּ" כנגד הזכר ו"רְבוּ" כנגד הנקבה (אברהם אנכי לר' אברהם פאלגיי בביאור על ספר יחזקאל סימן לו ד"ה והרבתי עליכם). והרמז לכך שיש חיוב לאדם להוליד בן ובת, הוא שאצל הבן יש רמי"ח איברים ולבת יש רני"ב איברים וביחד זה **חמש מאות** איברים כגימטריא של התיבות "פְּרוּ וּרְבוּ" (בראשית א, כח) (ראויאל המלאך דף ו ע"א טור ב, ידבש לפי' להחיד"א מערכתא אות ט). וכן גימטריא של י'בן ובת' ביחד עם ארבעים יום של יצירת הולד יוצא **חמש מאות** (פענח רז"א פרשת בראשית ד"ה י'בא בגי' ב עולמים). **ועל ידי לידת בן ובת באים לשלמות שם הוי"ה הקדוש, שהאב – כנגד האות י', האם – כנגד האות ה' הראשונה, הבן – כנגד האות ו', הבת – כנגד האות ה' האחרונה. ואז רק כאשר יש את כולם שם הוי"ה שורה עליהם** (השמשות הזוהרי חלק א' סימן לח דף רסד ע"ב ד"ה פקודא דא, ילקוטי השי"ס להארי"י ז"ל תחילת מסכת יבמות), וראה בוהר פרשת צו דף לד ע"א ד"ה זכאה איהו) **וסימן לדבר "יהו"ה הצדיק"** (שמות ט, כז) (ילקוטי השי"ס להארי"י ז"ל תחילת מסכת יבמות).

כאשר אדם משלים להביא בן ובת, הוא נחשב אדם שלם (זוהר פרשת ויקרא דף ז ע"א ד"ה ובגין כך), ואז ראוי הוא להיקרא 'אדם' ששם זה הוא בסוד הפסוק "**אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן**" (ישעיה יד, יד) (ישל"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת בראשית ד"ה י'כמו שהתפסות אדם העליון). אמנם אין די בכך שהאדם יביא בן ובת בלבד, לפי הקב"ה יצר בששת ימי בראשית פרגוד בין השכינה למלאכים, ושם שם רוחות ונשמות שעתידות להינתן באותם הגופים שעתידים להיבראות (רש"י על גמי' יבמות דף סג ע"ב ד"ה גוף), **מקום זה נקרא 'אוצר הנשמות'** (רש"י עבודה זרה דף ה' ע"א ד"ה עד שיכלו) **ונקרא גם בשם 'גוף'** (יבן יהודעי' יבמות דף סג ע"ב ד"ה אין בן דוד בא) **וכל הנשמות הנתונות שם צריכות לצאת לעולם, ועד שלא יכלו כל הנשמות שב'גוף' לא יבוא משיח בן דוד שנאמר "כי לא לעולם אָרִיב וְלֹא לְנֶצַח אֶקְצוּף כִּי רוּחַ מִלְפָּנַי יִעֲטוּף וְנִשְׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי"** (ישעיה נז, טז) (גמי' עבודה זרה דף ה' ע"א, גמי' יבמות דף סג ע"ב וראה רש"י שם. וראה ילקוטי הלכות' לר' נתן אורח חיים ג שבת ו אות כג). יהושע ביטל את ישראל מפריה ורביה כיון שהתעכב מלהשיב את 'ארון הברית' למקומו, וכל זמן שהארון לא היה במקומו ישראל היו אסורים בתשמיש המיטה (גמי' עירובין דף סג ע"ב בשם ר' אבא בר פפא). מביטול פריה ורביה זה נמשך רע לדורות, ומשום כך נגזר על יהושע שלא יהיו לו בנים (ראה תוס' גמי' מגילה דף ג ע"ב ד"ה מלמד שהלך) **שעל ידם היה יכול לקרב את הגאולה בהוצאת נשמות מ'הגוף'** (י'מדרש אליהו' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר' דרוש א סעודת הצדיקים ד"ה אמנם נראה לפרש).

כאשר אדם עוסק בפריה ורביה הרי שהוא מכין גוף גשמי לנשמה הרוחנית, וגם למעלה מכינים את הנשמה על מנת לשלוח אותה למטה לגוף שעתיד להיוולד (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי מה כתיב). וזהו בניין העולם שחפץ בו ה' שנאמר "כי לה אָמַר ה' בְּרָא הַשָּׁמַיִם הוּא הַאֲלֹקִים יִצְרָה הָאָרֶץ וְעֵשָׂה הוּא כוֹנְנָה לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשֵׁבֶת יִצְרָה אֲנִי ה' וְאֵין עוֹד" (ישעיה מה, יח) (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א ד"ה תא חזי מה כתיב לא). וכשמגיע העת, הקב"ה משלח את הנשמה מלמעלה עד שהיא באה בעולם הזה ונכנסת לתוך גופי בני האדם (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"ב ד"ה תא חזי מה כתיב). וכל איש ואישה שעוסקים בפריה ורביה לשם מצוה הם בני אומנותו של הקב"ה שעוסקים בבנינו של העולם ומקיימים אותו, ואהובים לפני ה' יתברך (בית מועדי' לר' מנחם רבא דרוש שמונה וארבעים במיתת אדם ד"ה הקב"ה אוהב אומנותו דף רו ע"א). **אמנם צריך שהם יעסקו בזה לשם קיום המצוה, ובקדושה וטהרה גדולה** (ילקוטי הלכות' לר' נתן אורח חיים א' תפלה ד אות ה).

ה' חפץ שיימשכו נשמות שהם מסוד מציאותו יתברך שנאמר 'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' (בראשית ב, ז), "ויפח באפיו נשמת חיים" – שה' יתברך נתן מרוחו בגופו של האדם (ראה זוהר פרשת תצוה דף קפב ע"א ד"ה דהא כד) (מצודות דוד' על טעמי המצוות להרדב"ז מצוה קכב ד"ה לפרות ולרבות), **והוא עשה את האדם כראוי כך שיוכל להוליד בנים** (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א ד"ה תא חזי). **וכל עוד יש באדם נשמה קדושה הוא צריך להשתדל לפרות ולרבות ושלא יפסיק את מקורו ומעיניו לעולם** (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"ב ובגין כך) **ועל ידי כן יימשכו נשמות, שהרי הנשמות לא יכולות לחול על העצים ואבנים אלא רק על גופים שנוצרים למטה** (י'כתם פז' לר' שמעון לביא מחבר הפיוט 'בר יוחאי' על זוהר פרשת וישב דף קפו ד"ה ובגין דא קב"ה).

הנמנע במזיד מפריה ורביה גופו נכרת ונשמתו חוזרת בגלגול

כאשר האדם חלילה מבטל 'פריה ורביה' עונשו גדול והוא כאילו שופך דמים, לפי שהיה יכול להוליד כמה בנים ובנות וגרם לעצמו שלא יוליד, ונחשב כאילו הוא הרג (ספר 'ציוני' לפרשת אחרי מות ד"ה איש איש אל כל שאר בשרו) **וביטל את כל הילדים שיש במזל שלו** (מאמר 'שערי' המיוחס לרקנאטי שער חמש ועשרים ד"ה ועל דרך האמת) **ודם זרעו נדרש מיזו** (ככל יקרי' ויקרא טו, ד ד"ה ודעת רבי פנחס). **אדם זה כאילו שפך את הדם של עצמו, כי אדם מוליד בדמות עצמו ובוזה שלא הוליד ביטל את דמותו. לכן נסמך הפסוק "שפך דם האדם" (בראשית ט, ה) לפסוק "ואתם פרו ורבו" (בראשית ט, ז) (יצור המור' פרשת נח ד"ה ולכן אמרו ביבמות). וביטול זה של פריה ורביה חמור יותר מכל המצוות (ישער הגלגולים' להארי"י ז"ל הקדמה יא ד"ה וגם נסתפקת) **וגורם לסילוק השכינה הקדושה שבארץ** (גמי' יבמות דף סד ע"א), **עד שנוח לו לאדם זה שלא נברא** (י'חסד לאברהם' מעין ב' נהר סד ד"ה והנה לא נצטוה) **והוא מתחייב מיתה, כי לא נברא בעולם הזה אלא כדי לפרות ולרבות** (י'נור הקדושי' על בראשית רבה ח, ח ד"ה 'לעבר אדם').**

אדם שבא לעולם הזה ולא נשא אישה ובמזיד לא הביא ילדים (ישערי קדושה' למהרח"ו חלק ב שער ח), **אזי כמו שבא בגפו ויצא מהעולם הזה בגפו, כך גם לא ילווהו ביציאתו מהעולם לא תורה ולא מעשים טובים שעסק בהם** (ישע' הדעת טובי' למהרח"ו פרשת משפטים ד"ה י'או רצה ע"ד רמ"ז ג"כ וידבר בענין עונש מ"ז) **ולא שאר המצוות שעשה, משום שכולם מאירות דווקא מתוך מצות פריה ורביה** (י'חסד לאברהם' מעין ב' נהר סד ד"ה והנה לא נצטוה). **ובמקום שמלאך מיכאל ומלאך רפאל יקדימו לדרוש בשלום נשמתו כאשר ייפטר מהעולם ויאמרו לו "שלום בואך" כפי שנעשה עם כל נשמה** (ישער הפסוקים' להארי"י ז"ל ספר ישעיה על הפסוק 'והנה לשלום מר לי מר', י'רקנאטי' פרשת וישב ד"ה י'ספר הבהיר אמר רבי רחומאי') **הרי שמלאכי חבלה הם אלו שמקדמים אותו ואומרים לו "אוי לרשע רע"** (ירקנאטי על התורה פרשת וישב ד"ה י'ספר הבהיר אמר רבי רחומאי').

אין נשמתו של אדם זה נכנסת במחיצתו של הקב"ה (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א ד"ה תא חזי על גב) **ואין לה חלק לעולם הבא** (הקדמת זוהר דף יג ע"א ד"ה ומאן), **אפילו אם האדם הזה עסק בתורה יומם ולילה** (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א ד"ה תא חזי על גב, הקדמת זוהר דף יג ע"א ד"ה ומאן). רק נשמתו מגיעה עד מקום שנקרא 'חצר-מות' שהוא בין שערי גיהנום לגן עדן (י'ספר הילקוטים' להארי"י ז"ל ישעיה ד"ה 'יחזור לענין המכתב הזה'). **הנשמה הזו לא חוזרת לכור מחצבתה כפי שאמר עליו הנביא "אל תבכו לְמַת וְאֵל תִּגְדוּ לוּ בְּכֹו כְּכֹו לְהִלָּךְ כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אָרֶץ מוֹלְדָתוֹ" (ירמיה כב, ט), "בְּכֹו כְּכֹו לְהִלָּךְ" – זה ההולך בלי בנים מהעולם הזה שעליו יש לבכות** (ראה גמי' מועד קטן דף כז ע"ב), **"כי לא ישוב עוד וְרָאָה אֶת אָרֶץ מוֹלְדָתוֹ" – רומז על נשמתו שלא תשוב אל המקום שממנה חוצבה** (ירקנאטי' על התורה פרשת וישב ד"ה י'ספר הבהיר אמר רבי רחומאי). **הנשמה הזו גם לא זוכה להתייחד עם בת זוגה בגן עדן כלומר שהיא נכרתת מלהתחבר עמה, בשונה משאר הנשמות המתחברות לבת זוגם בגן עדן לאחר חצות לילה ומולידות נפשות לגרים** (הקדמת ישע' המצוות' להארי"י ז"ל ד"ה י'דרוש על ענין).

אדם זה המתרשל במזיד במצות פריה ורביה הרי הוא 'שופך דמים', ומודדים לו מדה כנגד מדה שכיוון שלא הניח שורש להציל את נפשו לאור באור החיים, הרי הוא ייקלע בכף הקלע' ולא יועילו לו תורתו ומעשיו ויכרת הוא מחיי העולם הבא (שלייה הקדושי' שער האותיות חלק עשה טוב מקדושת המעור' ד"ה יסוד ברכת הנישואין. ראה הקדמת זוהר דף יג ע"א ד"ה ומה) **ולא יקום בתחית המתים** (ישערי קדושה' לר' חיים ויטאל חלק ב שער ח), שנאמר "יִרְאֶה זָרַע יִאָרְיֵךְ יָמִים וְחַפְצֵי הַיָּדוּ יִצְלָח" (ישעיה נג, ט) "יִרְאֶה זָרַע" – אם ישאיר זרע בעולם הזה, "יִאָרְיֵךְ יָמִים" – בעולם שכולו ארוך, הוא העולם הבא. ואז "וְחַפְצֵי הַיָּדוּ יִצְלָח" – התורה שלמד והיא בידו, תצליח. **מכלל זה שאם לא ישאיר זרעו בעולם הזה אזי יכרת מהעולם הבא** (שלייה הקדושי' שער האותיות חלק עשה טוב מקדושת המעור' ד"ה יסוד ברכת הנישואין) (להרחבה על העולם הבא ראה מאמרנו לפרשת האזינו – חיי העולם הבא).

אין לנשמה הזאת שהתרשלה במצות פריה ורביה תקנה על ידי ייסורים כמו בשאר העבירות (יספר הגלגולים' להארי"י ז"ל פרק יב), **והיא לא באה אל המנוחה** (ירקנאטי' על התורה פרשת וישב ד"ה יספר הבהיר אמר רבי רחומאי) **ולא עולה לעולם הנשמות** (יאור החמה' על זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א ד"ה יואכל ושתני מהרמ"ק) **ולא יכולה לשוב אל שורשה בעולם הבא** (ניור הקדושי' על בראשית רבה ח, ח ד"ה ישעבר אדם' בשם זוהר) **עד שהקב"ה 'ישתול' אותה מחדש בעולם הזה** (ירקנאטי' על התורה פרשת וישב ד"ה יספר הבהיר אמר רבי רחומאי), **כמו אילן שנטעו ולא הצליח, שעוקרים אותו ממקום גידולו ושותלים אותו מחדש במקום אחר** (מצודת דוד' על הטעמי המצוות להרדב"ז מצוה קכט ד"ה ידבר זה' בשם זוהר חדש מדרש רות). **והקב"ה מתנה מראש עם כל הנפשות קודם בריאתן בעולם הזה, שלא ישובו לשורשן אלא כשיתעסקו בפריה ורביה** (ניור הקדושי' על בראשית רבה ח, ח ד"ה ישעבר אדם' בשם זוהר).

פעמים שהנשמה הזאת משוטטת עד שניתן לה רשות להיכנס בזרע של פריה ורביה (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א תא חזי ההוא גופא). ואז כשהיא תתגלגל שוב בעולם הזה היא תוכל לקיים מצות 'פריה ורביה' ולבוא על תיקונה (זוהר פרשת ויקרא דף ז ע"א סוף ד"ה יבר נש). **ובגלגול החדש ה' יזכה אותה לאריכות ימים על מנת שיתאפשר לה להיתקן** (זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א תא חזי ההוא גופא), **כי על מה שהתקצרו ימיה בגלגול הקודם בגלל שלא השתדלה בפריה ורביה, הרי שבגלגול השני היא תאריך ימים כאשר תפריה ותרבה**. ובגלגול השני הנשמה תצליח בכל התורה שהתעסקה וידעה בגלגולה הראשון, וגם ותזכור אותה כבתחילה, דוגמת מה שעתידי האדם אחרי מותו לזכור ולהשיג את כל התורה שהתעסק בה בימי חייו (יאור החמה' על זוהר פרשת וישב דף קפו ע"א תא חזי ממחרתינו).

אמנם אין הדבר נכון לגבי הגוף של אותו אדם שלא קיים פריה ורביה, לפי שכאשר יגיע העת של תחיית המתים וכל הגופות יקומו על ידי שיכנסו בהם ניצוצות מהנשמה שלהם כפי המצוות שקיימו בהיות הנשמה באותו הגוף – אזי אותו אחד שמת בלא בנים, כל חלקי ניצוצות נשמתו יכנסו בגוף השני שהתגלגל בו וקיים בו מצות 'פריה ורביה', אבל בגוף הראשון שלא קיים מצוה זו לא יכנס שום ניצוץ מנשמתו אלא רק אותו חלק ה'רוח' שנתן באשתו הראשונה (יספר הגלגולים' להארי"י ז"ל פרק יב, ישערי הגלגולים' להארי"י ז"ל הקדמה יא ד"ה וגם הסתפקתי). ומטעם זה אדם שמת בלי בנים, כל חלקיו הרוחניים שהם הנפש הרוח והנשמה מתגלגלים בגוף השני, ולא נשאר שום חלק מנפשו הרוחנית לגוף הראשון. **ונחשב אז כאילו גופו הראשון לא היה כלל בעולם** (יספר הגלגולים' להארי"י ז"ל פרק יב. וראה יחסד לאברהם' מעין יב נהר סד ד"ה והנה לא נצטוה) (להרחבה על תחיית המתים' ראה מאמרנו לפרשת האזינו בנושא – תחיית המתים, להרחבה בעניין הרוח שנתן האדם באשתו הראשונה ראה מאמרנו לפרשת כי תצא – מצות יבום וחליצה).

חזקיה המלך נמנע מפריה ורביה לכן נגזר עליו מיתה וכתת מהעולם הבא

חזקיהו מלך יהודה, היה צדיק גמור והרבה תורה בישראל הפלא ופלא (נפלא יועץ' תחילת ערך 'פריה ורביה') **ואף היה בו ניצוץ 'משיח'** (יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל ספר ישעיה ד"ה יבהיות שלא אמר שירה). **אך כיון שראה ברוח הקודש שייצאו ממנו בנים לא טובים** (ראה 'מאיר בת עין' לר' מאיר ביקיאים בחלק השמות דף קג ע"א ד"ה מעתה נבא), **הוא נמנע מלהינשא ומלפרות ולרבות** (נפלא יועץ' תחילת ערך 'פריה ורביה'). ולכן על אף צדקותו הרבה הוא חלה ועמד למות בגלל הימנעותו זו (רש"י ישעיה לח, א). **אז בא אליו ישעיה הנביא ואמר לו שהוא לא צריך להתערב בחשבונות שמים** (נמי ברכות דף י ע"ב), וניבא מה יקרה לו עקב הימנעותו מפריה ורביה כפי שנאמר "בְּיָמַי הָהֵם חָלַהּ חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו וַיִּשְׁעֶיהוּ בֶן אֲמוֹן הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה לֹא תִחְיֶה" (ישעיה לח, א), "מֵת אַתָּה" – בעולם הזה, בחצי ימיו (נמי ברכות דף י ע"ב, וראה יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל ספר ישעיה ד"ה ובהיות שלא אמר שירה), "וְלֹא תִחְיֶה" – לעולם הבא (ברכות דף י ע"ב) על אף כל המעשים הטובים והתורה. **וכן הוא לכל אדם ואדם הנמנע מפריה ורביה, שאף על פי שיש בו תורה ומעשים טובים הוא לא נכנס במחיצתו של הקב"ה ואין לו חלק בעולם הבא** (מצודת דוד' להרדב"ז מצוה קכט ד"ה ספק א').

חזקיהו החליט להתפלל ולהתחנן לה' מתוך חוליו, ושם אליו בחזקה בעוד הוא מסב ראשו אל הקיר (יספר הליקוטים' להארי"י ז"ל ספר ישעיה ד"ה ובהיות שלא אמר שירה) שנאמר "וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֵל ה': וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְחַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּאֲמֹת וּבְלִבְּךָ שֶׁלֹּם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי וַיִּבְרַךְ חֲזַקְיָהוּ בְּכִי גְדוֹל" (ישעיה לח, ט). ואז בעקבות תפילתו ה' נענה לו שנאמר "הַלּוֹד וְאֲמַרְתָּ אֵל חֲזַקְיָהוּ כֹה אָמַר ה' אֵלֶיךָ דָּוִד אֲבִיךָ שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רָאִיתִי אֶת דְּמַעְתָּךְ הִנְנִי יוֹסֵף עַל יְמִיךָ מִמֶּשֶׁ עֲשֶׂהָ שְׁנֵה" (ישעיה לח, ט). **אחר כך חזקיהו התחנן והביא שני בנים את מנשה ורשקה, ושניהם אכן היו רשעים כפי שראה בתחילה ב'רוח הקודש'**. ופעם אחת כשהיה מוליך את שני בניו על כתפיו לבית המדרש, אמר רבשקה "נקריב קרבן לעבודה זרה על צואריו של אבא". **וכששמע זאת חזקיהו הוא מיד זרק אותו מעליו והרגו**. וגם מנשה אחיו פתח ואמר "נצלה דגים על צוארו של אבא" – ואותו חזקיהו השאיר בחיים (ישערי הפסוקים' להארי"י ז"ל ספר ישעיה על הפסוק 'הנה לשלום מר לי מר').

ישעיה הנביא השתמש בלשון הווה כאשר אמר לחזקיהו "מֵת אַתָּה" (ישעיה לח, א), **ללמד שבוה שהאדם לא עוסק בפריה ורביה הרי הוא קרוי 'מת' בחיי חיותו**. כך גם אמרה רחל ליעקב אבינו "הֲבֵי לִי בָּנִים וְאִם אֵין מִתֵּנָה אֲנִי" (בראשית ל, א) (ובן יהודעי גמי ברכות דף י, ע"א ד"ה אמר ליה מאי כוליה האי). **וממעשה חזקיהו עולה שאדם חייב בפריה ורביה אפילו אם יודע שחלילה בניו יהיו רשעים, ורמו לדבר 'וְאֲתָם פָּרוּ וּרְבִבוּ שְׂרָצוּ בְּאָרֶץ וּרְבוּ בָה'** (בראשית ט, ז), "וְאֲתָם פָּרוּ וּרְבִבוּ שְׂרָצוּ" – כלומר שאתם מצווים לפרות ולרבות אף על פי שיהיו בניכם רשעים כשרצו. על דרך זה נרמז בפסוק "וּבְנֵי שְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרָצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם" (שמות ז, ז) ללמד שבני ישראל במצרים היו עסוקים בפריה ורביה אף על פי שרוב ישראל אז היו רשעים וטמאים כשרצו (יחוס של חסד' למחבר שבט מוסר פרשת שמות ד"ה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרָצוּ). **רק צריך האדם להשתדל כפי כוחו לגדל בניו כל ימי חייו לעבודתו יתברך, ואם בסוף חטאו ישלחם ביד פשעם** (עץ החיים' לר' יהודה בן חנין על טעמי המצוות מצוה מט בביאורו ד"ה לפרות ולרבות).

אדם שמתדל בפריה ורביה ולא הצליח יבוא על תיקונו בסוד גלגול נשמות

אדם רגיל שנשא אישה ועסק בפריה ורביה, אך לא זכה להיבנות ממנה – לאחר שייפטר מהעולם הזה הקב"ה יחזיר אותו ואת אשתו חזרה לעולם הזה באמצעות גלגול נשמות על מנת שיחזור וייקח את אותה אישה, יקיים פריה ורביה וייבנה ממנה. ואף שהאישה לא מצויה בפריה

אדם רגיל שנשא אישה וגם זכה להיבנות ממנה אבל ילדה לו רק בנים או רק בנות – אפילו אם הבנים או הבנות הם רבים מאוד, הרי שעדיין לא קיים את המצוה עד שיוולד זכר ונקבה (ראה שו"ע אבן העזר סימן א ה). לכן האישה שתצא מהעולם הזה תקבל טוב על עמלם של הילדים ובעבורם תלך לעולם הבא, וזכותם תעמוד לה ולא תצטרך לחזור בגלגול נשמות לעולם הזה – לפי שאין היא מצווה במצות 'פריה ורביה' ודי לה במה שהביאה בנים או בנות על מנת לזכות לשכר בעולם הבא. אבל בעלה שמחויב בפריה ורביה של בן ובת, יחזור חזרה בגלגול נשמות לעולם הזה לבדו על מנת להשלים מה שחסר לו בבן או בת (יעץ הדעת טובי לר' חיים ויטאל פרשת משפטים ד"ה יאו ירצה ע"ד רמ"ז ג"כ וידבר בענין עונש מ"ו).

אדם צדיק שהיה שלם והשתדל בתורה הקדושה יומם ולילה וכל מעשיו היו לשמו של הקב"ה, אך לא זכה להביא ילדים או שחלילה היו לו ומתו – הרי אותה התורה שעסק בה היא זו שתגן עליו שיזכה על ידה לעולם הבא שנאמר "כי לה אָמַר ה' לְסַרְיָסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבִתוֹתַי וּבְחָרוּ בְּאֲשֶׁר חִפְצָתִי וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי: וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד וְנֶשֶׁם טוֹב מִבְּנֵי וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֲתָן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת" (ישעיה נ, ד – ה), "לְסַרְיָסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבִתוֹתַי וּבְחָרוּ בְּאֲשֶׁר חִפְצָתִי וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי" – אלו אותם צדיקים ועליהם נאמר "וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד וְנֶשֶׁם טוֹב מִבְּנֵי וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֲתָן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת" (ישעיה נ, ד – ה) כי יהיה להם חלק לעולם הבא (וזהו פרשת וישב דף קפז ע"ב ד"ה רבי חייא בעא). לכן אדם אשר אינו מוליד לא יאמר "היות ו"האָדָם עַץ הַשָּׁדָה" (דברים כ, יט) לכן אדם שאינו עושה פרי למטה והוא 'עץ יבש' הרי הוא גם נקצץ וכלה מן העולם" (בית מועד' דרוש רביעי לתשובה פרק שלשים דף מו ע"א ד"ה ואמנה בפנים) – שאין הדבר כן חס וחלילה.

אם האדם לא נשא אישה ולא קיים פריה ורביה והיה הדבר לשם שמים מרוב חשק בתורה הקדושה ורצון לשקוד על דלתות בתי המדרש ובחר בתורה במקום אשתו הגשמית, ובתלמידיו במקום בילדיו – אז הקב"ה יסכים עמו ויפטור אותו מעונש מצות פריה ורביה, ויסייע בעדו להבין סודות רזי התורה (יעץ הדעת טובי לר' חיים ויטאל פרשת משפטים ד"ה יאו ירצה ע"ד רמ"ז ג"כ וידבר בענין עונש מ"ו). **כך היה עם חכם שנקרא בן עזאי בזמן חכמי התלמוד אשר נפשו חשקה בתורה ולא קיים מצות פריה ורביה.** והיה זה על אף שסבר בעצמו שמי שלא מקיים 'פריה ורביה' כאילו שופך דמים (ראה גמ' יבמות דף סג ע"ב). וכמעשהו נפסק להלכה, שמי שנדבק בתורה כל ימיו ולא נשא אשה כבן עזאי אין בידו עוון ובלבד שאין יצרו מתגבר עליו (ראה שו"ע אבן העזר סימן א הלכה ד). **אמנם בן עזאי לא ביטל לגמרי מצוה כל כך יקרה של פריה ורביה, שכן הוא ידע ברזי נשמתו שכבר השלים את מצות פריה ורביה בגלגול קודם שהיה בעולם הזה,** ושכל ייעודו בגלגול הזה היה רק להגדיל תורה. לכן כאשר הוכיחו אותו שהוא לכאורה לא מקיים מה שהוא דורש על החובה לפרות ולרבות, אמר להם "ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה" (ראה גמ' יבמות דף סג ע"ב) (מאמר אם כל חי להרמ"ע מפאנו חלק ג סימן טו).

אדם חייב להתאמץ במצות פריה ורביה בצעירותו ובזקנותו

חייב כל אדם לישא אישה כדי לפרות ולרבות (שו"ע אבן העזר סימן א, א). ומצוה זו של פריה ורביה לא תתבטל לעולם אפילו אחרי שהי' יעביר את רוח הטומאה מן הארץ, והיא תהיה אז בקדושה וטהרה (יזכר דוד' לר' דוד זכות ממדינתא מאמר ג פרק פה דף רעג ד"ה ורש"ל ז"ל ועיניי מה עוד שכתב בזה). **לכן אפילו אם האדם כבר קיים מצות פריה ורביה, הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא להתבטל מלפרות ולרבות עוד, כל זמן שיש בו כוח** (רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה טו). ונרמז הדבר בפסוק "וַאֲתָם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרָצוּ בְּאֶרֶץ וּרְבוּ בָהּ" (בראשית ט, ז), "וְאֲתָם" – פתח את הפסוק באות ו' שהיא אות של חיבור ותוספת, להגיד שאפילו שקיימתם "פְּרוּ וּרְבוּ" עדיין **תמשיכו לפרות ולרבות** (מזבח אליהו למחבר 'שבת מוסר' מדרש נח ד"ה 'עוד נראה אמר ואתם'). ומי שאכן מתאמץ ומוליד ילדים, נקרא ידו של הקב"ה (וזהו פרשת וישב דף קפז ע"א ד"ה אוכלי לחם). לכן אדם שזכה להביא בנים בימי נעוריו לא יגיד "די לי" או אם השתדל בימי נעוריו ולא עלתה בידו לא יגיד "אני זקן עתה ואינני רוצה לעסוק עוד בפריה ורביה" **אלא יתאמץ גם בימי זקנותו לקיים פריה ורביה** (וזהו פרשת וישב דף קפח ע"א ד"ה ולערב אל תנח).

ועל זה אמר שלמה המלך החכם מכל אדם "בִּבְקָר זָרַע אֶת זָרְעוֹ וְלָעָרֵב אֶל תִּנַּח יָדְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשֶׁר הִזָּה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּפֹאֲדוֹ טוֹבִים" (קהלת יא, ו), "בִּבְקָר זָרַע אֶת זָרְעוֹ" – **אלו הבנים שהוא מתאמץ להביא בצעירותו, וְלָעָרֵב אֶל תִּנַּח יָדְךָ** – **אלו הבנים שצריך האדם להתאמץ להביא בזקנותו.** והסיבה לכך "כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשֶׁר הִזָּה אוֹ זֶה" שאין אדם יודע איזה מהם יהיו מוכשרים יותר במעשיהם, ויגנו ויסייעו בעדו בעולם הבא (וזהו פרשת וישב דף קפח ע"א ד"ה ולערב אל תנח) לעמוד לו נגד 'האויבים' המקטרגים (כתם פ"ו על זוהר פרשת וישב דף קפח ע"א ד"ה וירע בעיני ה') ולהצילו מדינה של גהנום, ולהכניסו לגן עדן להתעדן נפשו עם הצדיקים שנאמר "וְיִתְּנוּ מַעֲדָנִים לְנַפְשְׁךָ" (משלי כט, יז) (מאמר 'שערי' המיוחס לרקנאטי שער חמש ועשרים ד"ה ועל דרך האמת). **שעל ידי בנים צדיקים אדם נמצא בעולם הבא אך נחשב לחי בעולם הזה** (י"ד יוסף' לר' יוסף צרפתי פרשת וישלח דרוש שני דף נב ע"ב ד"ה והנה באמת). וכך עשה בועז אחרי שפסק הרעב שהיה בערוב ימיו ואכל ושבוע וברך על גורנו, הוא ביקש לשאת אשה (ראה 'רות רבה' ה, טו) כדי לעסוק בפריה ורביה, על אף שהיה מופלג בזקנותו (דנא פשרא' על מגילת רות למחבר שבת מוסר דף נב ע"ב ד"ה וייטב לבו וד"ה יאך בזה שפירשנו' בשם אבות דרבי נתן).

לכן אם אדם נשא אישה בצעירותו והיא חלילה נפטרה, יישא אישה נוספת בזקנותו. ואם יש לו ילדים מימי נעורו, יביא עוד ילדים גם בימי זקנותו (גמ' יבמות דף סב ע"ב) ויש בזה מדת חסידות (דנא פשרא' על מגילת רות למחבר שבת מוסר דף נב ע"ב ד"ה וייטב לבו וד"ה אך בזה שפירשנו). **וכל נפש שהאדם מביא הוא עולם מלא, כמו אברהם אבינו שהיה רק אחד ויצאו ממנו כל ישראל.** ולא יחוש לצער גידול הבנים ולהוצאות הבית המרובות ויתרצה רק בשניים או שלושה ילדים, **אלא ראויו לו לטרוח טרחה מרובה לפי שהכל הוא כאין ואפס לנגד התועלת הנמשכת מן הזרע אם בסוף כל הדורות ייצא מחלציו איש טוב ירא אלוקים, ודי לו בזה** (ופלא יועץ' ערך פריה ורביה ד"ה 'ואפילו אם כבר'). והחושש בשביל הוצאות הממון הרי זה מקטני אמנה, שהי' זן ומפרנס לכל (ופלא יועץ' ערך פריה ורביה ד"ה 'ואפילו אם כבר'). וכמו שנגאלו עם ישראל במצרים בזכות שהיו פרים ורבים, **כמו כן יגאלו לעתיד לבוא בזכות שהיו פרים ורבים** שנאמר "כִּי יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ תִּפְרָצִי וְזָרְעוֹ גּוֹיִם יִירָשׁוּ וְעָרִים נְשֻׁמּוֹת יִוֹשְׁבוּ" (ישעיה נד, ג) (ותנא דבי אליהו וזוטא' פרק יד, ה) במהרה בימינו, אמן.

העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנולדת משרה אשת דוד >>> ת.ג.כ.ב.	העלון גם לעילוי נשמת: אהרון בן עזיזה >>> אָרְלֵט עֲלִיָּה בת פורטון מסעודה	העלון גם לעילוי נשמת: יוסף מנחם בן אהרן >>> מְנַחֵם מִדְּלֹן בת מנטה >>> לבית משפחת מייסון	העלון גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, בריטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל	העלון גם לעילוי נשמת: אליהו בן גינט >>> ת.ג.כ.ג.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: חילון גם לעילוי נשמת: שילמה של יודי שניא בן טליה חנה >>> שתי יתביך וחיילים וירפא אותו סכל חילי נחלה ונסתר	העלון גם לעילוי נשמת: חילון גם לעילוי נשמת: שילמה של יודי שניא בן טליה חנה >>> שתי יתביך וחיילים וירפא אותו סכל חילי נחלה ונסתר	העלון גם לעילוי נשמת: חילון גם לעילוי נשמת: שילמה של יודי שניא בן טליה חנה >>> שתי יתביך וחיילים וירפא אותו סכל חילי נחלה ונסתר	העלון גם לעילוי נשמת: חילון גם לעילוי נשמת: שילמה של יודי שניא בן טליה חנה >>> שתי יתביך וחיילים וירפא אותו סכל חילי נחלה ונסתר	העלון גם לעילוי נשמת: חילון גם לעילוי נשמת: שילמה של יודי שניא בן טליה חנה >>> שתי יתביך וחיילים וירפא אותו סכל חילי נחלה ונסתר
---	--	--	---	--	---	---	---	---	---